

การศึกษาผลการประเมินคุณลักษณะของความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษา รายวิชาการเป็นผู้ประกอบการ มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น จังหวัดเชียงใหม่

อ. สุธีรา พงกษากร*

อ. นิพนธ์ ชัยชนะ*

บทคัดย่อ

การศึกษาผลการประเมินคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษารายวิชา การเป็นผู้ประกอบการ มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์การศึกษาเพื่อเปรียบเทียบพัฒนาการด้านคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาก่อนเรียนและหลังเรียนวิชาการเป็นผู้ประกอบการ จากการศึกษาข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษามหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น ซึ่งเรียนวิชาการเป็นผู้ประกอบการภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 จำนวนทั้งสิ้น 61 คน โดยเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้คือ แบบวัดคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการส่วนบุคคลของเซเฟ (CEFE) ซึ่งวัดคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการทั้ง 10 ด้าน คือ 1) การแสวงหาโอกาส 2) ความมุ่งมั่น 3) ความมีพันธะต่องาน ความผูกพันและความรับผิดชอบในงาน 4) ความต้องการไฝหาคคุณภาพและประสิทธิภาพ 5) ความกล้าเสี่ยง 6) การตั้งเป้าหมาย 7) การแสวงหาข้อมูล 8) การวางแผน การประเมินอย่างมีระบบ 9) การชักชวน การชี้ชวน การมีเครือข่าย และ 10) ความเชื่อมั่นในตนเอง

ผลการศึกษาพบว่า ก่อนการเรียนวิชาการเป็นผู้ประกอบการ การประเมินคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการทั้ง 10 ด้านของนักศึกษานั้น มีคุณลักษณะอยู่ 9 ด้านที่อยู่ในระดับที่ยอมรับได้ ซึ่งคุณลักษณะที่มีระดับสูงสุดคือ การแสวงหาข้อมูล ส่วนคุณลักษณะที่มีระดับน้อยที่สุดคือ ความกล้าเสี่ยง ส่วนผลการวิเคราะห์หลังเรียนพบว่า คุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการ 10 ด้านของนักศึกษาอยู่ในระดับที่สูงขึ้นกว่าก่อนเรียน ส่วนด้านความสัมพันธ์ของคุณลักษณะของผู้ประกอบการแต่ละด้านจากการเปรียบเทียบก่อนเรียนและหลังจากที่เรียนวิชาการเป็นผู้ประกอบการพบว่า คุณลักษณะแต่ละด้านทั้งก่อนและหลังการเรียนมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

คำสำคัญ

ผู้ประกอบการ คุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการ วิชาการเป็นผู้ประกอบการ มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น

* อาจารย์ประจำภาควิชาการเป็นผู้ประกอบการ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น

บทนำ

ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (Small and Medium Enterprises: SMEs) ในปัจจุบันได้รับการสนับสนุนจากทั้งภาครัฐและภาคเอกชนเป็นอย่างดี โดยจะเห็นได้จากการจัดการอบรมเพื่อเสริมสร้างศักยภาพของผู้ประกอบการในด้านต่าง ๆ รวมไปถึงการให้สินเชื่อแก่ธุรกิจโดยไม่จำเป็นต้องมีสินทรัพย์ค้ำประกัน หรือแม้กระทั่งการลดอัตราดอกเบี้ย และอัตราภาษีสำหรับธุรกิจของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเท่านั้น ซึ่งในกลุ่มธุรกิจนี้ถือได้ว่าเป็นกลุ่มธุรกิจที่มีจำนวนกว่าร้อยละ 90 ของจำนวนวิสาหกิจทั้งหมดในประเทศไทย และเป็นส่วนสำคัญที่ก่อให้เกิดพลังขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจ อีกทั้งยังเป็นแหล่งที่มาที่จะก่อให้เกิดการผลิตสินค้า การบริการ และนวัตกรรมต่าง ๆ ซึ่งก่อให้เกิดการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจในประเทศไทยเป็นอย่างดี (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2552 ; กัตัญญู หิรัญญูสมบุรณ์, 2546)

มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น เป็นมหาวิทยาลัยที่ก่อตั้งมาครบ 10 ปี ในปี พ.ศ. 2553 นี้ ซึ่งมหาวิทยาลัยมีปณิธานและปรัชญาในการมุ่งมั่นพัฒนาบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยทุกคนให้มีคุณลักษณะของความเป็นผู้ประกอบการ อันประกอบไปด้วยคุณลักษณะทางด้าน ความสามารถทางการจัดการ การบริหารความเสี่ยงทางธุรกิจ การแสวงหาโอกาส การแสวงหาข้อมูล การมีเป้าหมาย การมีความยืดหยุ่น อดทนต่องาน และการแสวงหาคุณภาพและประสิทธิภาพ เป็นต้น ซึ่งปณิธานและปรัชญาในการจะทำให้บัณฑิตมีคุณลักษณะของผู้ประกอบการนั้นมีความสอดคล้องกับนโยบายทางภาครัฐบาลที่ต้องการจะพัฒนาประสิทธิภาพของผู้ประกอบการทั้งการบริหาร และการจัดการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ทั้งนี้ทางมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์นได้จัดตั้งภาควิชาการประกอบการ สังกัดคณะบริหารธุรกิจขึ้น เพื่อต้องการสร้างคุณลักษณะของผู้ประกอบการที่เป็นที่ต้องการของทางสังคมให้กับบัณฑิตที่จบจากมหาวิทยาลัยในทุกสาขาวิชาชีพ โดยได้บรรจุวิชาการเป็นผู้ประกอบการ รหัสวิชา 104101 ให้เป็นวิชาที่นักศึกษาทุกคนของมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์นจำเป็นต้องเรียน ทั้งนี้นักศึกษาที่ได้ศึกษาในรายวิชานี้ควรจะมีใจที่เข้าใจทักษะที่จำเป็นในการเป็นผู้ประกอบการ และนำความรู้ ทักษะเชิงวิชาการ และประสบการณ์ที่ได้ไปใช้ในการพัฒนาเป็นผู้ประกอบการที่สมบูรณ์แบบในอนาคตต่อไป (มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น, 2553)

วิชาการเป็นผู้ประกอบการ (รหัสวิชา 104101) นี้เปิดดำเนินการเรียนการสอนมาตั้งแต่ปีพ.ศ. 2548 และมีระบบการเรียนการสอนเกี่ยวกับกระบวนการในการสร้างคุณลักษณะ และสร้างจิตสำนึกของการเป็นผู้ประกอบการ ซึ่งเนื้อหาการเรียนการสอนได้มีการถ่ายทอดความรู้และทักษะที่จำเป็นในการเป็นผู้ประกอบการให้แก่ นักศึกษามากมายรุ่น และส่วนใหญ่การวัดผลการเรียนการสอนนั้นทำโดยการทำรายงานและทำข้อสอบเป็นหลัก เพื่อประเมินศักยภาพของนักศึกษา แต่ทว่าการประเมินโดยการทำรายงานหรือข้อสอบเพียงอย่างเดียวอาจยังไม่สามารถใช้เป็นตัวชี้วัดการมีคุณลักษณะของความเป็นผู้ประกอบการที่เกิดขึ้นกับนักศึกษาที่ผ่านการเรียนเนื้อหาวิชานี้ได้อย่างเต็มที่ อีกทั้งในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2552 ได้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเนื้อหาการเรียนการสอน ซึ่งการเปลี่ยนแปลงเนื้อหาการเรียนการสอนนั้นมีการเพิ่มส่วนของการปลูกฝังคุณลักษณะของความเป็นผู้ประกอบการ การปลูกฝังจิตวิญญาณของความเป็นผู้ประกอบการ และการสร้างสังคมแห่งการประกอบการ ซึ่งในส่วนเนื้อหาที่เพิ่มเติมขึ้นนั้นในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2552 นั้น ยังไม่มีการนำเครื่องมือใดมาวัดคุณลักษณะ ความเป็นผู้ประกอบการที่เกิดขึ้นกับนักเรียนหลังจากที่ได้ลงเรียนวิชานี้ผ่านไปแล้ว

ดังนั้นงานวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาหาวิธีการเพื่อประเมินคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาที่ลงเรียนวิชาการเป็นผู้ประกอบการในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 และเพื่อให้ทราบถึงประสิทธิภาพของการเรียนการสอนในวิชาหลังจากที่ได้พัฒนาเนื้อหาการสอนใหม่ โดยการใช้แบบประเมินคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการของเซเฟ (CEFE: Competency-based Economies through Formation of Enterprises) ซึ่งวัดคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการ 10 ด้าน คือ

- 1) การแสวงหาโอกาส
- 2) ความมุ่งมั่น
- 3) ความมีพันธะต่องาน ความผูกพัน ความรับผิดชอบในงาน
- 4) ความต้องการไฝหาคุณภาพและประสิทธิภาพ
- 5) ความกล้าเสี่ยง
- 6) การตั้งเป้าหมาย
- 7) การแสวงหาข้อมูล
- 8) การวางแผน การติดตาม การประเมินอย่างมีระบบ
- 9) การซื้อชวน การชักชวน การมีเครือข่าย
- 10) ความเชื่อมั่นในตนเอง

ทั้งนี้ผลการศึกษาที่ได้จะช่วยให้ทราบถึงประสิทธิภาพด้านการจัดระบบเนื้อหาวิชาการเป็นผู้ประกอบการที่ได้เปลี่ยนแปลงขึ้นใหม่ในภาคเรียนที่ผ่านมา เพื่อจะนำไปสู่การพัฒนาการจัดกิจกรรม เนื้อหา ระบบการสอนในภาคเรียนอื่น ๆ ต่อไป และที่สำคัญยิ่งคือการพัฒนา และผลิตบัณฑิตให้มีคุณลักษณะของความเป็นผู้ประกอบการอย่างมืออาชีพเพื่อใช้ในการประกอบอาชีพต่อไปในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบพัฒนาการด้านคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาก่อนเรียนและหลังเรียนวิชาการเป็นผู้ประกอบการ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กำหนดขอบเขตกลุ่มประชากรที่ศึกษา คือ นักศึกษามหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น จังหวัดเชียงใหม่ ที่ลงทะเบียนเรียนวิชาการเป็นผู้ประกอบการในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 จำนวน 99 คน และได้ใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างคือ นักศึกษาทุกคนที่เรียนรายวิชาการเป็นผู้ประกอบการ ตอนที่ 1-3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 จำนวน 61 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ แบบประเมินคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการส่วนบุคคล (Personal Entrepreneurial Characteristics) ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้กันอย่างแพร่หลายทั่วโลกในรูปแบบที่เรียกว่า เซเฟ้ (CEFE: Competency-based Economies through Formation of Enterprises) ซึ่งแบบประเมินนี้ได้ นำมาจากโครงการเสริมสร้างผู้ประกอบการใหม่ ของกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม แบบประเมินนี้ประกอบด้วย ข้อความ 55 ข้อ ซึ่งวัดคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการ 10 ด้าน คือ

1. การแสวงหาโอกาส
2. ความมุ่งมั่น
3. ความมีพันธะต่องาน ความผูกพัน ความรับผิดชอบในงาน
4. ความต้องการไฝหาคุณภาพและประสิทธิภาพ
5. ความกล้าเสี่ยง
6. การตั้งเป้าหมาย
7. การแสวงหาข้อมูล
8. การวางแผน การติดตาม การประเมินอย่างมีระบบ
9. การชักชวน การชักชวน การมีเครือข่าย
10. ความเชื่อมั่นในตนเอง

มาตรวัดคุณลักษณะของผู้ประกอบการ มีดังนี้

ระดับความคิดเห็น	คะแนน
ตลอดเวลา	5
ปกติ	4
บางครั้ง	3
น้อย	2
ไม่เคย	1

จากผลการคำนวณคะแนนทั้งหมดที่ได้ตามหลักเกณฑ์การประเมินของเซเฟ้นั้น คุณลักษณะของผู้ประกอบการในแต่ละด้านที่ได้คะแนนตั้งแต่ 15 คะแนนขึ้นไป จะถือว่าอยู่ในระดับที่ยอมรับได้ ทั้งนี้การประเมินคุณลักษณะส่วนบุคคลจะถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสมได้นั้น คุณลักษณะทั้ง 10 ด้านจะต้องมีคะแนนอยู่ในช่วงที่ใกล้เคียงกัน ตัวอย่างเช่น คะแนนทั้ง 10 ด้าน อยู่ในช่วง 15-16-17 หรือ 18-19-20 เป็นต้น

ผลการวิจัย

จากการศึกษาตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้คือ เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบพัฒนาการด้านคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษา ก่อนเรียนและหลังเรียนวิชาการเป็นผู้ประกอบการ ได้ผลการวิเคราะห์คือ ก่อนเรียนวิชาการเป็นผู้ประกอบการนักศึกษามีคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการทั้ง 9 ด้านอยู่ในระดับคะแนนตั้งแต่ 15 ขึ้นไปตามเกณฑ์การวัดระดับจากแบบวัดคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการของเซเพ่ ซึ่งคุณลักษณะที่มีคะแนนระดับสูงสุดคือ การแสวงหาข้อมูล มีคะแนน 17.131 ส่วนคุณลักษณะที่มีระดับคะแนนน้อยที่สุดคือ ความกล้าเสี่ยง มีคะแนน 14.967 ซึ่งอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์การวัดผลในรูปแบบของเซเพ่

ส่วนผลการวิเคราะห์ทางสถิติของนักศึกษาหลังเรียนวิชาการเป็นผู้ประกอบการพบว่าคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการทั้ง 10 ด้านของนักศึกษาอยู่ในระดับที่สูงขึ้นกว่าก่อนการเรียน โดยมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นในแต่ละด้านไม่ต่ำกว่า 1 คะแนน ซึ่งคุณลักษณะที่มีระดับสูงสุดคือ การแสวงหาข้อมูล มีคะแนน 19.262 และคุณลักษณะที่มีระดับน้อยที่สุดคือ ความกล้าเสี่ยง มีคะแนน 16.820 โดยมีระดับคะแนนตั้งแต่ 15 ขึ้นไปตามเกณฑ์การวัดในทุกด้านของคุณลักษณะ (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1: ตารางแสดงค่าเฉลี่ยของคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาก่อนเรียนและหลังเรียน จำแนกตามคุณลักษณะทั้ง 10 ด้าน

คุณลักษณะของผู้ประกอบการ	ค่าเฉลี่ย		ค่าการเปลี่ยนแปลง ของค่าเฉลี่ย
	ก่อนเรียน	หลังเรียน	
การแสวงหาโอกาส	15.557	17.705	2.148
ความมุ่งมั่น	16.262	18.230	1.968
ความมีพันธะต่องาน ความผูกพัน ความรับผิดชอบในงาน	16.820	17.672	0.852
ความต้องการใฝ่หาคุณภาพและประสิทธิภาพ	15.836	17.230	1.394
ความกล้าเสี่ยง	14.967	16.820	1.853
การตั้งเป้าหมาย	16.885	18.656	1.771
การแสวงหาข้อมูล	17.131	19.262	2.131
การวางแผน การติดตาม การประเมินอย่างมีระบบ	16.180	18.410	2.230
การชี้ชวน การชักชวน การมีเครือข่าย	16.689	18.377	1.688
ความเชื่อมั่นในตนเอง	15.459	17.377	1.918
รวม	161.786	178.739	-

ในด้านความสัมพันธ์ของคุณลักษณะของผู้ประกอบการในแต่ละคุณลักษณะ การประเมินก่อนการเรียน พบว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 และการประเมินหลังการเรียน ก็พบว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 เช่นเดียวกัน รวมไปถึงการหาความสัมพันธ์กันในแต่ละคุณลักษณะทั้งก่อนการเรียนและหลังจากที่เรียนวิชาการเป็นผู้ประกอบการเปรียบเทียบกันพบว่า แต่ละคุณลักษณะก่อนและหลังเรียนมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2: สหสัมพันธ์ของคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการในด้านต่างๆ ของนักศึกษาที่มีก่อนเรียน และหลังเรียน

คุณลักษณะของผู้ประกอบการ	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	ความสัมพันธ์
การแสวงหาโอกาสด้านก่อนเรียนและหลังเรียน	.733(**)	มีความสัมพันธ์กัน
ความมุ่งมั่นก่อนเรียนและหลังเรียน	.586(**)	มีความสัมพันธ์กัน
ความมีพันธะต่องาน ความผูกพัน ความรับผิดชอบในงานก่อนเรียนและหลังเรียน	.693(**)	มีความสัมพันธ์กัน
ความต้องการไต่หาคุณภาพและประสิทธิภาพก่อนเรียนและหลังเรียน	.576(**)	มีความสัมพันธ์กัน
ความกล้าเสี่ยงก่อนเรียนและหลังเรียน	.651(**)	มีความสัมพันธ์กัน
การตั้งเป้าหมายก่อนเรียนและหลังเรียน	.448(**)	มีความสัมพันธ์กัน
การแสวงหาข้อมูลก่อนเรียนและหลังเรียน	.700(**)	มีความสัมพันธ์กัน
การวางแผน การติดตาม การประเมินอย่างมีระบบก่อนเรียนและหลังเรียน	.670(**)	มีความสัมพันธ์กัน
การชักชวน การชักชวน การมีเครือข่ายก่อนเรียนและหลังเรียน	.590(**)	มีความสัมพันธ์กัน
ความเชื่อมั่นในตนเองก่อนเรียนและหลังเรียน	.697(**)	มีความสัมพันธ์กัน

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่านักศึกษามีคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการทั้ง 10 ด้าน โดยเฉลี่ยสูงขึ้นหลังจากที่ได้เรียนวิชาการเป็นผู้ประกอบการ โดยผลจากการวิเคราะห์พบว่า มีส่วนจากกิจกรรมการสอนที่ได้วางแผนไว้โดยมุ่งเน้นให้นักศึกษาเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ ดังจะเห็นได้จากเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนการสอนที่วางแผนไว้ เช่น การฟังการบรรยาย การให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการอภิปรายในชั้นเรียน หรือการศึกษาค้นคว้าศึกษา อีกทั้งในคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการด้านการแสวงหาข้อมูลนั้นมีระดับสูงที่สุด แสดงว่านักศึกษาได้เรียนรู้อย่างมากในด้านการค้นคว้าหาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ จากการมอบหมายงานเพื่อทำรายงาน และการนำเสนอในชั้นเรียน

ทั้งนี้เมื่อพิจารณาคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการทั้งหมด คุณลักษณะด้านความกล้าเสี่ยงที่ประเมินได้จากนักศึกษามีแนวโน้มการพัฒนามากที่สุด แต่หากเปรียบเทียบกับคุณลักษณะด้านอื่น ๆ คุณลักษณะด้าน

ความกล้าเสี่ยง ยังมีคะแนนโดยเฉลี่ยน้อยที่สุดทั้งก่อนการเรียนและหลังการเรียน จึงสามารถอธิบายได้ว่าการวางแผนการสอนในรายวิชาอาจยังไม่ให้ความสำคัญในเรื่องการสอนให้นักศึกษารู้จักการบริหารและประเมินความเสี่ยงเท่าที่ควร อีกทั้งจากกิจกรรมการเรียนการสอนที่อาจไม่ได้เน้นย้ำในการส่งเสริมและพัฒนาทักษะทางด้านนี้ จึงทำให้ผลการวิเคราะห์ทางสถิติมีค่าเฉลี่ยน้อย

อย่างไรก็ตาม การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยให้นักศึกษาประเมินคุณลักษณะของผู้ประกอบการด้วยตนเอง ซึ่งข้อมูลที่ได้อาจจะเกิดความคลาดเคลื่อน เนื่องจากนักศึกษาบางคนอาจให้คะแนนเกินความเป็นจริง ทั้งนี้เครื่องมือการประเมินของเซเฟ่นั้นได้มีการป้องกันความคลาดเคลื่อนไว้แล้ว ทั้งนี้ในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการพัฒนาเครื่องมืออื่นประกอบการเก็บข้อมูลด้วย อีกทั้งควรจะมีข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ร่วมด้วย เป็นต้น

สรุป

งานวิจัยชิ้นนี้ ทำให้สามารถทราบถึงพัฒนาการด้านคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาหลังจากที่นักศึกษาได้เรียนวิชาการเป็นผู้ประกอบการ ซึ่งมีส่วนช่วยส่งเสริมให้นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจที่ดีในการเป็นผู้ประกอบการ ซึ่งข้อค้นพบดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ต่อผู้สอนในการที่เป็นแนวทางในการวางแผนการสอนในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการเป็นผู้ประกอบการได้ อย่างไรก็ตาม ผู้สอนควรวางแผนการสอนเพิ่มเติมในส่วนของการเสริมทักษะในเรื่องความกล้าเสี่ยงให้นักศึกษา เพื่อให้ นักศึกษาสามารถพัฒนาคุณลักษณะด้านนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ทั้งนี้ จากข้อมูลที่ได้สามารถนำไปช่วยในการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมให้นักศึกษามีคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการ อีกทั้งยังเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่จะรองรับนักศึกษาที่มีคุณภาพและมีคุณลักษณะเหมาะสมตรงความต้องการขององค์กร อันเป็นการช่วยพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจต่อประเทศชาติต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กัตัญญู หิรัญญสมบุรณ์. (2546). **การจัดการธุรกิจขนาดย่อม**. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: เท็กซ์ แอนด์ เจอร์นัล พับลิเคชั่น.
- มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น. (2553). **ข้อมูลมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น จังหวัดเชียงใหม่**. สืบค้นเมื่อ 11 มีนาคม 2553, จาก http://www2.feu.ac.th/thai/about_feu.php.
- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2552). **แผนการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ครั้งที่ 2 (พ.ศ. 2550 - 2554)**. สืบค้นเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2552, จาก http://cms.sme.go.th/cms/c/portal/layout?p_l_id=47.89.